

1. Σύντομο ιστορικό.

Αφορμή για τη συγγραφή αυτού του άρθρου αποτέλεσε η σημαντική καθυστέρηση - λόγω των τοπικών κοινωνικών αντιδράσεων - στην δημοσίευση ενός ακόμη Ξενώνα Ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης στην Εύβοια, στο πλαίσιο του προγράμματος αποασυλοποίησης «Ψυχάργωγος», του Υπουργείου Υγείας και της Ε.Ε.

Το σύντομο ιστορικό είναι μάλλον γνωστό στην τοπική κοινωνία. Το Γενικό Νοσηρχιακό Νοσοκομείο Χαλκίδος ενοικίασε ένα κτίριο στη Ν. Λάμψακο, προκειμένου να εγκαταστήσει στο πλαίσιο της εφαρμογής του προγράμματος «Ψυχάργωγος», έπειτα από συστηματική προετοιμασία, 12 Ευρωπαικές ασθενοείς, με μακρά παραμονή στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής. Έτσι αυτοί οι άνθρωποι θα έχουν την δυνατότητα να ζήσουν φυσιολογική ζωή, στην προσπάθεια κοινωνικής επανένταξης και επαγγελματικής αποκατάστασής τους.

Ο Δήμος Αηλιαντών και, ιδιαίτερα, το Τοπικό Συμβούλιο Ν. Λαμψάκου, αντέδρασαν άμεσα, κινητοποιώντας σε επίπεδο λαϊκής συνέλευσής τους κατοίκους της περιοχής, οι οποίοι πήραν αρνητική απόφαση για την εγκατάσταση του «Ψυχάργωγου» (έτσι ονόμασαν έναν Ξενώνα απλή στεγαστική

Έλλειμμα ιστορικής μνήμης και κοινωνικός αποκλεισμός

(Με αφορμή τις αντιδράσεις της τοπικής κοινωνίας στη Ν. Λάμψακο, ενάντια στην εγκατάσταση ενός Ξενώνα για ψυχικά πάσχοντες πολίτες)

μα ήδη υπήρξε έγκυρη και έγκριτη απάντηση από τον Σύνδρομο του Πολύτη).

- ΕΛΛΕΙΨΗ ενημέρωσης της Κοινότητας από την υπεύθυνη ψυχίατρο του Κέντρου Ψυχικής Υγείας Χαλκίδος και το ΓΝΝ Χαλκίδος.

Ίσως το τελευταίο επιχείρημα να έχει πραγματική βάση, αφού η προσπάθεια ενημέρωσης έγινε εκ των υστέρων, χωρίς να καλύπτει όλες τις διαστάσεις (πολιτικές, θεσμικές, επιστημονικές) του προβλήματος. Το πρόγραμμα της Λέροσ έγινε πριν από 10 χρόνια κάτω από ιδιαίτερα επειγουσες συνθήκες, που δεν επέτρεψαν την ενημέρωση της Κοινότητας Αυλίδας πριν από την εγκατάσταση του Ξενώνα.

Όλες οι αντιδράσεις διαβιβάζονται αυτόνομη με την εξαιρετικά ευάλωτη εκλογική

ΙΚΑ. Κάθε σοβαρό ψυχιατρικό περιστατικό ή έμενε εγκαταλειμμένο στην οικογένεια ή παραπεμπόταν στα ψυχιατρικά Νοσοκομεία και τις Ιδιωτικές Ψυχιατρικές Κλινικές της πρωτεύουσας.

Η ίδρυση και στελέχωση του Κέντρου Ψυχικής Υγείας Χαλκίδος (με πρωτοβουλία του ενός εκ των συντακτών αυτού του άρθρου), η απόσκιπη λειτουργία του Ξενώνα 9 ατόμων, η δημιουργία κοινοτικού διαμερισματος στη Χαλκίδα (για 3 άτομα), η επιτυχής λειτουργία Μονάδας Επαγγελματικής Αποκατάστασης (Συνεργείο Καθαρισμών), οι πολλαπλές παρεμβάσεις στην Κοινότητα, η σύνδεση με την Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας του

την τοπική κοινότητα: Οι κάτοικοι της Ν. Λαμψάκου δεν ζήτησαν άραγε ποτέ βοήθεια από το Κέντρο Ψυχικής Υγείας;

Η εγκατάλειψη ατόμων με ειδικές ανάγκες, η μοναξιά, η περιθωριοποίηση, η κατάθλιψη, η ανία, ο στιγματισμός της ψυχικής οδύνης, η σιωπή, η προκατάληψη, γιατί δεν αποτελούν στοιχεία καθημερινότητας για τις τοπικές κοινωνίες;

Οι σχολικές αποτυχίες, τα μαθησιακά προβλήματα, οι εξαρτήσεις απο ουσίες, ο αλκοολισμός, τα ψυχοσωματικά προβλήματα, το άγχος, δεν υπάρχουν ανάμεσά μας;

Είναι, άραγε, προβλήματα που πρέπει να διαχειριστούν μόνον οι ειδικοί της ψυχικής

«Ο καθένας αποκαλεί βαρβάρτητα αυτό που δεν είναι στις συνθήκες του». Δεν υπάρχει τίποτα πιο ανθεκτικό από μια προκατάληψη.

Η καχύποπτη ματιά που μπορεί να αγγίζει το μίσος εναντίον του άλλου, η επίκληση των δεσμών αίματος, η αυτάρεση περιχαράκωση στα αρέθαια σύνορα μιας φυλετικής και πολιτισμικής καθαρότητας, αναμινύονται συχνά με έναν θεωρητικά σύγχρονο πολιτικό λόγο, αφού υπάρχει έντονη η ανησυχία να αποτιναχθεί κάθε υποψία ρατσιστικής στάσης.

Άραγε, αντιμετωπίζουμε τα προβλήματα στην Ελλάδα με ρεαλισμό και ειλικρίνεια επειδή ενταχθήκαμε στην ζώνη του Ευρώ; Η Ελλάδα, θεωρητικά, έχει επιλέξει ένα μοντέλο ανοικτής, Ευρωπαϊκής, πολυπολιτισμικής κοινωνίας, σε αντίθεση με ένα μοντέλο ξενόφοβου και επαρχιώτικου ετισισμού.

Γιατί, όμως, μόλις η Ελλάδα μεταβλήθηκε από Χώρα εξαγωγής μεταναστών σε Χώρα υποδοχής μεταναστών, μοιάζει να κυριαρχεί από ξενόφοβα σύνδρομα και να γαλουχείται από τα ρηχά, απλουστευτικά και, γι' αυτό, εύπεπτα επιχειρήματα των αστέρων των τηλεοπτικών παραθύρων;

Πώς να εξηγήσουμε, άραγε, την «μαύρη πρωτιά» της Ελλάδος, κατά το «Ευρωβαρόμετρο» στην ξενοφοβία (38% ευείς δείκτηση η Λανία

• Γράφουν ο Δρ. ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ(*), ψυχίατρος, πρόεδρος του Α.Σ. της ΕΠΛΟΥ

• Τα επιχειρήματα των κατοίκων και των τοπικών αρχόντων;

Σχεδόν όμοια με αυτά που είχαν διατυπωθεί πριν 10 χρόνια(!), τον Φεβρουάριο του 1991, στην Παραλία Αυλίδος, στην εκεί ταχεία εγκατάσταση των πρώτων Ευβοέων ασθενών από το Κρατικό Θεραπευτήριο Λέρου, στο πλαίσιο του αποστηγματοσμού της Χώρας μας για την τύχη που επεφύλασε (και επιφυλάσσει σε ορισμένες περιπτώσεις) ψυχικά πάσχοντες συμπολίτες μας.

• ΑΣ σταχυολογήσουμε μερικά από τα επιχειρήματα που οδηγούν σε διαδικασίες κοινωνικού αποκλεισμού και σε άλλες - ευτυχώς λίγες - τοπικές κοινωνίες σε όλη την Ελλάδα «άτομα διαφορετικά και ίσως πιο ευάλωτα από εμάς»:

ΣΥΝΔΕΣΗ - αν όχι ταύτιση - της ψυχικής νόσου με την επικινδυνότητα και συνεπώς «απειλή» για την ασφάλεια των κατοίκων της περιοχής. Ιδιαίτερα τονιστήκε η ασφάλεια των παιδιών σε γειτονικό παιδικό σταθμό, από την «απρόβλεπτη» συμπεριφορά των ενοίκων του Ξενώνα!

ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ της Κοινοτήτας (κοινωνική, πολιτισμική, ηθική) και οικονομική ζημιά στην τιμή πωλήσεως των γειτονικών στο Ξενώνα κτημάτων.

ΜΙΑ εριοχή που είναι ήδη υποβαθμισμένη και μαστιζέται από ανεργία, δεν μπορεί να επιπλέον - και την διαχειρίσει από μόνος της ειδικές ανάγκες και ιδιαίτερα ψυχικά πασχόντων.

ΕΠΙΚΛΗΣΗ της νομιμότητας στην εγκατάσταση του Ξενώνα (σε αυτό το πρόβλη-

γίνει για τις αντιδράσεις ή καλύτερα, τη σιωπή των Ευβοέων βουλευτών και πολιτικών φορέων. Με τμηματική εξάρτηση τη στάση του πρώην βουλευτή Ευβοίας του «Συν» Βαγγέλη Αποστόλου και την έκδοση θετικής ανακοίνωσης από την Ν.Ε. του Πασόκ, όλοι οι άλλοι σιώπησαν ή ενθάρρυναν έμμεσα, για ψηφοθηρικούς λόγους, τις τοπικές αντιδράσεις...

2. Στοιχεία ιστορικής αμνησίας ή συνειδητής στάσης κοινωνικού «αυτο-αποκλεισμού»:

2.1. Για την ιστορία της εγκατάστασης του Ξενώνα, επιστημονική ευθύνη της ΕΠΑΨΥ, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Επιτροπής Εμπειρογνημόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην Παραλία Αυλίδος και της οριστικής μεταφοράς του στην Χαλκίδα, είχαν γραφτεί πολλά στον τοπικό και Αθηναϊκό τύπο τότε (αξίζει με αυτήν την ευκαιρία να αναφέρουμε πως για τον εορτασμό των δέκα χρόνων του Ξενώνα προετοιμάζονται μια σειρά από εκδηλώσεις στη Χαλκίδα, με αποκορύφωμα την διοργάνωση μεγάλης γιορτής στο μπαρ «ΒΟΥΤΣ» της Χαλκίδος, στις αρχές που επόμενου Φλεβάρη).

Αυτό που φαίνεται εντυπωσιακό σε μία πρώτη ανάγνωση των σημερινών γεγονότων είναι η πλήρης συσκότιση της λειτουργίας και δραστηριότητας των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας στην Χαλκίδα.

• ΩΣ γνωστόν η Ευβοία μέχρι το 1990 δεν διέθετε καμία δημόσια ή ιδιωτική δομή ψυχιατρικής φροντίδας. Εκτός από την ύπαρξη 3 ιδιωτών νευρολόγων - ψυχιάτρων ή συμβεβλημένων με το

Ο ΝΙΚΟΣ ΓΚΙΩΝΑΚΗΣ, Ψυχολόγος, Επιστ. Υπεύθυνος Ξενώνα Π. Πεντέλης ΕΠΑΨΥ

υγείας;

Κάποια συμπολίτης μας, που δεν έχει τα υλικά και θεραπευτικά μέσα να στηριχθεί αποτελεσματικά, όταν παρούσα για πρώτη φορά ψυχική διαταραχή, πρέπει άραγε να καταδικαστεί διαβίω σε παραμονή σε ψυχιατρικό άσυλο;

Είναι δέγμα ευαισθησίας και πολιτισμού μιας κοινωνίας η ύπαρξη, στη νέα χυλεύα, τέτοιων τόπων εγκατάλειψης και αποκλεισμού ιδρυμάτων, όπως τα ψυχιατρικά;

Ο Ξενώνας δεν μπορεί να αποτελέσει υπηρεσία, πόρο, προσφορά στην τοπική κοινωνία: Μία υποβαθμισμένη περιοχή έχει την πολυτέλεια, άραγε, να εξοβελίζει ανθρώπους και οικονομικούς πόρους από την τοπική αγορά της;

η Νέα Λαμία και τόσες άλλες πόλεις και κομμοπόλεις του νησιού, από ποιούς άραγε σχηματίστηκαν;

Πώς είναι δυνατόν η συλλογική μνήμη να είναι τόσο αδύνατη, ώστε να αποβεί μαζικά τις αντιδράσεις των γηγενών κατοίκων της Ευβοίας (συμπεριλαμβανομένης και της Ν. Λαμιάκου) στην εγκατάσταση των προσφύγων μετά την Μικρασιατική καταστροφή το 1922;

Ίσως τα γεγονότα αυτά να αποτελούν μακρινό παρελθόν. Η διαδικασία του πένθους να έχει πια ολοκληρωθεί(!)...

Όμως η διαφορετικότητα, ο Άλλος, μέσα μας και έξω από εμάς παραμένει. Πώς τον αντιμετωπίζουμε; Αποκλείοντας τον ανοίκειο, τον αδύνατο, τον άγνωστο;

3. Ίσοι και διαφορετικοί; Αξίζει να θυμηθούμε τον Γάλλο φιλόσοφο και διανοητή Μοντεσκιέ, που έγραφε ήδη τον 16ο αιώνα: «Η προκατάληψη δεν είναι αυτό που μας κάνει να αγνοούμε τους άλλους, αλλά είναι αυτό που μας κάνει να αγνοούμε τους εαυτούς μας».

Ίσως η πιο επικίνδυνη προκατάληψη είναι να νομίζει κανείς πως είναι ολότελα απαλλαγμένος από προκαταλήψεις. Η ρατσιστική προκατάληψη μας οδηγεί να αντιμετωπίσουμε με τρόπο διαφορετικό και άριστο εκείνον που στο βάθος είναι «όμοιος» και ίσος με μας.

Να αναρωτιόμαστε, γενικά, αν ένας λαός είναι ρατσιστής δεν έχει νόημα. Καταλαβαίνουμε καλύτερα τα πολυπλοκα φαινόμενα του κοινωνικού αποκλεισμού όταν ο κάθε λαός, η κοινωνική ομάδα τεθούν σε πραγματική δοκιμασία.

«Ευθεροτυπία» (13.11.2000).

Παρά τις πρόσφατες αδυναμίες του δημοκρατικού συστήματος, είναι σαφές ότι Δημοκρατία και ρατσισμός, βρίσκονται σε απόλυτη αντίθεση. Όπως εύστοχα διατυπώνει ο Ιταλός φιλόσοφος Νορμπερτο Μπόλτσιο: «Η Δημοκρατία θεμελιώνεται πάνω σε οικονομικές αρχές, όπως η ελευθερία, η δικαιοσύνη, ο σεβασμός του άλλου, η ανοχή και, πάνω από όλα, η μη βία».

Ο ρατσισμός (και όλες οι απορρέουσες από αυτόν μορφές κοινωνικού αποκλεισμού) είναι αντιφιλανθρώπικος, αντι-εξιστικός, μη ανεπιτήδεωτος και, στις ακραίες περιπτώσεις, βίαιος.

Αν μιλάμε για την οικοδόμηση μιας «ανοικτής κοινωνίας», τί θέση έχουν σ' αυτήν ο ακρατός αποκοκεντρισμός, ο μαρσμός της ανεθωπιάς και της αλληλεγγύης;

Είμαστε άραγε μόνο παραγωγοί και καταναλωτές, στο πλαίσιο του ακραίου και μη οριοθετημένου από την ίδια την φύση του Νεοφιλελευθερισμού;

Τί πραγματικά έχει νόημα σήμερα; Ίσως αξίζει να σκεφτούμε πάλι τα δικαιώματα του ανθρώπου, του πολίτη, του ίσου και διαφορετικού, όχι μόνο με γενικές θεωρητικές προσεγγίσεις για τον Ευρωπαϊκό χώρο, αλλά πως τα δικαιώματα αυτά οικοδομούνται στην πράξη σε μία τοπική κοινωνία.

(* Ο δρ Στέλιος Στυλιανίδης υπηρέτησε στο Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Χαλκίδος την περίοδο 1989-1997 και είχε την επιστημονική ευθύνη του Κέντρου Ψυχικής Υγείας, από την ίδρυση του).